

**ОНОРЕ ДЬО БАЛЗАК
ПРЕДГОВОР НА БАЛЗАК
КЪМ ИЗДАНИЕТО НА
„ЧОВЕШКА КОМЕДИЯ“ ОТ
1842 Г.**

Част 0 от „Човешка комедия“

Превод от френски: Росица Ташева, 1983

chitanka.info

ПРЕДГОВОР НА БАЛЗАК^[0]

Като озаглавявам „Човешка комедия“ една поредица, започната преди близо тринадесет години, смятам, че е необходимо да обясня замисъла ѝ, да разкажа как възникна тя и да предам накратко плана ѝ, опитвайки се да говоря за тези неща като незаинтересовано лице. Това не е толкова трудно, колкото би могло да се стори на читателя. Малкото работа поражда у човека много самолюбие, а многото работа го прави безкрайно скромн. На такава мисъл ни навеждат анализите, които Корней, Молиер и други големи автори са правили на своите произведения. Можем да се опитаме да приличаме на тях поне в това отношение, след като е невъзможно да ги догоним в областта на прекрасните им творения.

Идеята за „Човешка комедия“ се появи у мен като блян, като един от онези невъзможни проекти, за които мечтаем и които оставяме да отлетят — химера, която ни се усмихва, показва женското си лице и бързо разтваря криле, за да се възнесе в някое невероятно небе. Но като много химери и тази се превърна в действителност, на чиито заповеди и тирания трябваше да се подчиня.

Идеята се роди от едно сравнение между човешкото и животинското.

Би било погрешно да се смята, че големият спор, който се разгоря напоследък между Кювие и Жофроа Сент-Илер, почива на научна новост. *Композиционното единство* занимаваше всички велики умове на последните две столетия, при все че те не употребяваха точно този термин. Като препрочитаме изключителните произведения на писателите мистици, свързали науката с безкрайното, като Сведенборг, Сен Мартен и др., или писанията на най-великолепните гении в областта на естествената история, като Лайбниц, Бюфон, Шарл Боне и др., ние намираме в монадите на Лайбниц, в органичните молекули на

Бюфон, във вегетативната сила на Нийдхам, в *застъпването* на подобните части на Шарл Боне, който има дързостта да напише през 1760 година: „Животното вегетира като растението“, във всичко това намираме зародиша на прекрасния закон за нещото *само за себе си*, който лежи в основата на *композиционното единство*. Съществува едно-единствено животно. Създателят е използвал една и съща кройка за всички организирани същества. Животното е същност, която добива външна форма или по-точно, различни форми в зависимост от средата, в която се развива. От тези различия се получават зоологическите видове. Откриването и защитата на тази система, която впрочем е в съгласие с представите ни за божествената сила, завинаги ще прославят Жофроа Сент-Илер, победителя на Кювие в тази област на висшата наука, чийто триумф бе приветствуван в последната статия на великия Гьоте.

Пленен от тази система много преди споровете, които тя предизвика, аз си дадох сметка, че в това отношение Обществото прилича на Природата. Нима Обществото не превръща човека — според средата, в която той се проявява — в толкова различни хора, колкото видове има в зоологията? Разликите между войника, работника, администратора, адвоката, безделника, учения, държавника, търговеца, моряка, поета, бедняка, свещеника са може би по-трудни за забелязване, но точно толкова значителни, колкото и разликите между вълка, лъва, магарето, гарвана, акулата, тюлена, овцата и т.н. Съществували са и винаги ще съществуват Обществени видове, така както има Зоологически видове. Бюфон свърши чудесна работа, като се опита да представи в една книга цялата зоология. А нима подобно дело не може да се предприеме и за обществото? Но за животинските разновидности природата е поставила граници, в които обществото не може да се вмести. Когато Бюфон описваше лъва, на лъвицата той отделяше само няколко изречения. Докато в обществото жената винаги е просто женската на мъжкаря. В едно семейство може да има две напълно различни същества. Понякога съпругата на търговеца е достойна да бъде жена на княз и често жената на княза не струва колкото жената на художника. В общественото устройство има случайности, които природата не си позволява, защото това устройство е природата плюс обществото. Спрямо животинските видове описанието на обществените видове би трябвало да бъде двойно, ако

се вземат предвид двата пола. И най-после, сред животните почти няма драми, там рядко цари объркване, те се нападат едно друго и това е всичко. Човеците също се нападат един друг, но бидейки надарени с малко или повече разум, при тях битката е много по-сложна. Някои учени все още не приемат, че животинското преминава в човешкото благодарение на мощното жизнено течение. Във всеки случай бакалинът спокойно може да стане пер на Франция, а благородникът да слезе на последното обществено стъпало. Освен това Бюфон откри, че у животните животът е изключително прост. Животното почти няма имущество, то не притежава нито изкуство, нито наука. Докато човекът, по един още неоткрит закон, се стреми да отрази нравите, мисълта и живота си във всичко, което приспособява към своите нужди. Въпреки че Льовенхук, Свамердам, Спаланцани, Реомюр, Шарл Боне, Мюлер, Халер и други търпеливи зоолози показаха колко интересни са животинските нрави, поне в нашите очи навиците на животните са еднакви във всички времена. Докато навиците, дрехите, думите, жилищата на принца, банкера, художника, буржоата, свещеника и бедняка са съвършено различни и се изменят според епохата.

Така че творбата, която смятах да напиша, трябваше да има три обекта: мъжете, жените и нещата, тоест хората и материалния облик, който те дават на мисълта си, или просто човек и живот.

Кой не е забелязал, като четете сухите, отблъскващи изброявания на факти, наречени *история*, че писателите от всички епохи, в Египет, Персия, Гърция, Рим, са забравили да ни оставят историята на нравите. Творбата на Петроний за личния живот на римляните раздрава любопитството ни, но не го задоволява. Забелязал тази огромна празнина в областта на историята, абат Бартелеми отдаде живота си на пресъздаването на гръцките нрави в „Анахарсис“.

Но как да се направи интересна драмата на обществото, в която да има три-четири хиляди действащи лица? Как да се харесам едновременно на поета, на философа и на масите, които изискват поезията и философията да им бъдат представени в завладяващи образи? Схващам значението и поетичността на подобна история на човешкото сърце, но не виждах как да я сътворя. Защото най-знаменитите разказвачи от предишните епохи са изразходвали таланта си, за да създадат един-два типични образа, да обрисуват една-

единствена страна на живота. Затова мислех, когато четях произведенията на Уолтър Скот. Уолтър Скот, този съвременен трубадур, придаде гигантски размах на един композиционен жанр, несправедливо наречен второстепенен. Не е ли всъщност по-трудно да конкурираш отдел „Гражданско състояние“ с Дафнис и Хлоя, Ролан, Амадис, Панюрж, Дон Кихот, Манон Леско, Кларис, Лъвлейс, Робинзон Крузо, Жил Блас, Осиан, Жюли д'Етанж, чичо Тоби, Вертер, Рене, Корин, Адолф, Павел и Виржиния, Джийни Дийн, Клейвърхаус, Айвънхоу, Манфред, Миньон, отколкото да подреждаш фактите, които са горе-долу едни и същи у всички нации, да издирваш излезли от употреба закони, да измисляш теории, които объркват народите, или, като някои метафизици, да обясняваш явното? Почти всички тези образи, чието съществуване е по-дълго, по-истинско от това на поколенията, които представят, оцеляват само ако дават вярна картина на настоящето. Създадени в утробата на своя век, те крият под обвивката си оживялото човешко сърце и твърде често цяла една философия. Така че Уолтър Скот издигна романа, литературата, която от век на век вае безсмъртни диаманти в поетичната корона на литературните нации, до философската стойност на историята. Той вложи в нея духа на старите времена, обедини драмата, диалога, портрета, пейзажа, описанието; вмъкна фантастичното и действителното, които са елементи на всяка епопея, свърза поезията с простотата на народния език. Но тъй като Уолтър Скот не толкова бе изобретил цялостна система, колкото бе открил начина на приложението ѝ, в разгара на работата или по логиката на тази работа той не се сети да съгласува отделните композиции и да направи от тях история, всяка глава на която би била роман и всеки роман — епоха. Забелязвайки тази липса на връзка, която впрочем не накърнява величието на шотландеца, аз видях системата, подходяща за моето начинание, както и възможността да започна работа. При все че бях поразен от учудващата плодовитост на Уолтър Скот, винаги верен на себе си и винаги различен, аз не се отчаях, защото открих извора на таланта му в безкрайното разнообразие на човешката природа. Действителността е най-великият романист на света — за да бъде плодовит, човек просто трябва да го изучава. Френското общество щеше да бъде историкът, а аз само секретар. Съставяйки списък на пороците и добродетелите, събирайки в едно главните последици от

страстите, описвайки характерите, избирайки основните събития, които стават в обществото, създавайки типове чрез обединяване на чертите на няколко еднородни характера, може би щях да успея да напиша историята, забравена от толкова историци — историята на нравите. С много търпение и смелост щях да създам за Франция на деветнадесети век книгата, която ни липсва на всички, която Рим, Атина, Тир, Мемфис, Персия, Индия не са ни оставили, за да разберем техните цивилизации, и която, по подобие на абат Бартелеми, смелият и търпелив Монтей се опита да напише за Средновековието, но в не особено привлекателна форма.

Тази работа още не е кой знае какво. Ако точно възпроизвежда, писателят може да стане малко или повече правдив, малко или повече благополучен, търпелив или смел художник на човешките типове, разказвач на драмите в личния живот, археолог на общественото имущество, броятел на професиите, регистратор на доброто и злото. Но за да заслужи похвалите, към които трябва да се стреми всеки творец, аз трябваше да изуча причините или причината на обществените факти, да уловя скрития смисъл на огромния сбор от лица, страсти и събития. И когато най-после потърсих, не казвам намерих, тази причина, тази обществена движеща сила, аз трябваше да размисля за естествените закони и да видя в какво обществата се отклоняват или се приближават до вечното правило, до истинското, до прекрасното. Въпреки обширността на фактите, които сами по себе си стигаха за един труд, замисленото дело, за да бъде цялостно, имаше нужда от подобно заключение. Обрисувано по този начин, обществото щеше да носи със себе си причината за своето развитие.

Законът на писателя, това, което го прави писател и — осмелявам се да твърдя — го изравнява, а може би и го издига над държавника, е твърдото му мнение за човешките неща, абсолютната му принципност. Макиавели, Хобс, Босюе, Лайбниц, Кант, Монтескьо са науката, която държавниците прилагат. „Писателят трябва да има определено становище в областта на морала и политиката, той трябва да се смята за учител на хората; защото хората нямат нужда от учители, за да се съмняват“ — е казал Бонал. Отдавна се ръководя от тези велики думи, които са закон както за писателя монархист, така и за демократичния писател. Затова, когато се опитват да ме противопоставят на самия мене, то е, защото зле са изтъквали някоя

иронична забележка или са обърнали срещу мен думите на някой от моите герои — способ, присъщ на клеветниците. Що се отнася до съкровения смисъл, до душата на този труд, ето принципите, които лежат в основата му.

Човекът не е нито добър, нито лош, той се ражда с определени инстинкти и способности. Обществото съвсем не го развращава, както твърдеше Русо, а го усъвършенствува, прави го по-добър. Същевременно интересът развива лошите му наклонности. Тъй като християнството, и особено католицизмът, представлява, както казах в „Селският лекар“, цялостна система за потискане на тенденциите, развращаващи човека, то е и най-важният елемент на обществения ред.

Когато внимателно разчетем картината на обществото, обрисувана, така да се каже, от натура, с цялото добро и зло, което съдържа, ние научаваме, че мисълта или страстта, състояща се от мисъл и чувство, е гравивен, но и разрушителен елемент на обществото. По това общественият живот прилича на човешкия. Народите живеят толкова по-дълго, колкото по-умерена е жизнената им дейност. Следователно обучението или по-скоро възпитанието чрез религията е великата основа за съществуване на народите, единственото средство за намаляване на общото зло и за увеличаване на общото добро в цялото общество. Мисълта, която поражда и добро, и зло, може да бъде подготвена, овладяна, ръководена само от религията. Единствената възможна религия е християнството (вж. парижкото писмо на Луи Ламбер, в което младият философ-мистик обяснява, по повод учението на Сведенборг, защо от произхода на света насам е имало само една религия). Християнството създаде съвременните народи и то ще ги запази. Оттам идва без съмнение и необходимостта от монархията. Католицизмът и монархията са близнаци. Колкото до границите, в които те трябва да бъдат затворени от институциите, за да се избегне абсолютното им развитие, всеки ще разбере, че един толкова кратък предговор не би могъл да бъде и политически трактат. Така че няма да се включвам нито в религиозните, нито в политическите раздори на нашето време. Пиша, вдъхновяван от две вечни истини: религията и монархията, две провъзгласени от съвременните събития необходими, към които всеки разумен писател трябва да се опита да приобщи народа ни. Без да съм враг на избора, който е чудесен принцип при създаването на

законите, аз отхвърлям избора като *единственото обществено средство*, особено когато е така зле организиран като сега, защото той не представлява внушителните малцинства, за чиито идеи и интереси би помислило монархическото правителство. Широко разпространен, изборът ни дава управление на масите, единственото безотговорно управление, в което тиранията е безгранична, защото се нарича закон. Затова избрах семейството, а не индивида, като истински обществен елемент. В това отношение, с риск да ме сметнат за изостанал, вземам страната на Босюе и Бонал, вместо да се наредя до съвременните новатори. Тъй като изборът е станал единственото обществено средство, също прибягнах до него и в това не би трябвало да се вижда противоречие между делата и мислите ми. Инженерът може да обяви, че даден мост ще се срути, че е опасно за всички да го използват, но минава по него, ако това е единственият път за града. Наполеон чудесно приспособи избора към страната ни. Затова най-незначителните депутати в неговото законодателно тяло станаха най-забележителните оратори в камарите на Реставрацията. Нито една камара не струваше колкото законодателното тяло, ако ги сравним човек по човек. Следователно избирателната система на Империята е несъмнено най-добрата.

Някои може би ще намерят нещо високомерно и суетно в това изявление. Ще влязат в спор с романиста, задето иска да бъде историк, ще му потърсят сметка за това, че се занимава с политика. Изпълнявам едно задължение, това е моят отговор. Произведението, което съм започнал, ще бъде дълго като история, затова бях длъжен да обясня защо това е така, какви са неговите принципи и каква е поуката от него.

Тъй като не пиша предговор, предназначен да отговори на критиките със съвсем преходен характер, ще предам тук само едно свое наблюдение.

Писателите, които имат цел, била тя да се завърнат към принципите, открити в миналото, и точно затова вечни, трябва да разчистват пътя пред себе си. Само че всеки, който внася своята лепта в областта на идеите, всеки, който разкрива някаква злоупотреба, който дамгосва злото, за да бъде отстраненото, винаги минава за неморален. Упрекът в неморалност, който всеки смел писател си е навличал, е впрочем последното, което остава, когато нямат какво повече да кажат

на един поет. Ако сте правдив в описанията, ако с цената на дневен и нощен труд се научите да пишете на най-трудния език на света, хвърлят в лицето ви думата неморален. Сократ беше неморален, Исус Христос беше неморален; и двамата бяха преследвани в името на обществата, които отхвърляха или реформираха. Когато искат да убият някого, обвиняват го в неморалност. Тази присъща на партиите маневра е срам за всички, които я използват. Лютер и Калвин знаеха какво правят, като си послужиха с оцетените материални интереси като с щит! Затова изживяха целия си живот.

Като се изучи обществото, като се схване то в цялата огромност на кипежа му, може да се случи, трябва да се случи така, че някоя от съставните му части да съдържа повече зло, отколкото добро, в някой детайл от фреската да има престъпна група хора и критиката да ни обвини в неморалност, без да забележи моралността на друга някоя част, чието предназначение е да образува пълен контраст с първата. Тъй като критиката не познаваше общия план, аз ѝ прощавах, още повече че на критиката не може да се попречи да приказва и да разсъждава, както не може да се попречи на човека да вижда. Пък и времето на обективната оценка още не е настъпило за мен. Впрочем авторът, който не умее да понася огъня на критиката, не трябва въобще да сяда да пише, както и пътешественикът не трябва да тръгва на път, разчитайки само на ясно небе. По този въпрос ми остава само да кажа, че и най-съвестните моралисти се съмняват, че в обществото има толкова добри, колкото лоши действия, а в картината, нарисувана от мен, има повече добродетелни, отколкото осъдителни образи. Достойните за порицание постъпки, грешките, престъпленията, от най-леките до най-тежките, са винаги наказвани от Бога или от хората, явно или тайно. Направих нещо повече от историка, защото съм по-свободен. Тук, на земята, Кромвел остана без наказание, освен наказанието, наложено му от мислителите. Но и те споряха, в зависимост от школата им. Самият Босюе щадеше този велик цареубиец. Узурпаторът Гийом д'Оранж и другият узурпатор — Хуго Капет — умряха без съмнения и без страх, като Анри IV и Шарл I. Взети заедно, животът на Екатерина II и животът на Луи XVI се противопоставят на всякакъв вид морал, ако ги съдим от гледна точка на морала, на който се подчиняват обикновените хора. Защото за кралете, за държавниците съществува, както казваше Наполеон, малък

и голям морал. „Сцени от политическия живот“ се основава на тази хубава мисъл. За историята стремежът към прекрасния идеал не е закон, както за романа. Историята е, или би трябвало да бъде, това, което винаги е била. Докато романът трябва да бъде един по-добър свят, както казваше госпожа Некер, която притежаваше един от най-изтънчените умове на миналия век. Но романът не би представлявал нищо, ако в тази царствена лъжа подробностите не са верни. Принуден да се съобразява с идеите на една във висша степен лицемерна страна, Уолтър Скот лъжеше човечеството в описанието на жената, защото моделите му бяха схизматички. Жената протестантка няма идеал. Тя може да е целомъдрена, чиста, добродетелна, но любовта ѝ е ограничена и ще бъде винаги спокойна и умерена, като изпълнен дълг. Човек би помислил, че Дева Мария е охладила сърцата на софистите, които я прокудиха от небето заедно със съкровищата ѝ от милосърдие. Според протестантството нищо не е вече възможно за жената след греха. Докато при католическата църква надеждата за опрощение я прави възвишена. Затова за писателя протестант съществува само една жена, докато католическият писател намира нова жена във всяка нова ситуация. Ако Уолтър Скот беше католик, ако си бе поставил за задача правдивото описание на различните общества в Шотландия, може би създателят на Ефи и Алис (двата образа, за които той се укоряваше на старини) щеше да възприеме страстите с грешките и наказанията им, с добродетелите, породени от разкаянието. Страстта, това е човечеството. Без нея религията, историята, романът, изкуството биха били ненужни.

Виждайки ме, че събирам толкова факти и ги описвам такива, каквито са, със страстта в основата им, някои си въобразиха, че принадлежа към школата на сенсуалистите или на материалистите — двете страни на едно и също учение, пантеизма. Но възможно е, дори сигурно е, че те грешат. Не споделям вярата в непрекъснатия възход на обществата. Вярвам в развитието на самия човек. Тези, които забелязват у мен намерение да разглеждам човека като завършено създание, правят странна грешка. „Серафита“, където съм представил учението на християнския Буда в действие, е достатъчен отговор на подобно обвинение, впрочем отправено с твърде лека ръка.

В някои части на това дълго произведение съм се опитал да популяризирам изумителните ефекти, бих казал чудесата на

електричеството, което при човека добива неизмерима мощ. Но с какво мозъчните и нервните явления, които доказват съществуването на нов нравствен свят, нарушават сигурните и необходими връзки между вселените и бог? С какво подкопават католическите догми? Ако един ден, благодарение на неопровержимите факти, мисълта се окаже от тези флуиди, които ни се разкриват само чрез действието си и чиято същност убягва на сетивата ни, дори при тяхната увеличена от механичните средства чувствителност, то това откритие няма да бъде по-различно от кълбовидната форма на земята, наблюдавана от Христофор Колумб, нито от въртенето ѝ, доказано от Галилей. Бъдещето ни няма да се промени. Животинският магнетизъм, с чиито чудеса съм свикнал още от 1820 година; прекрасните изследвания на Гал, последователя на Лаватер; всички, които от петдесет години насам изучават мисълта, както оптиците изучават светлината — две почти еднакви неща, са стигнали до заключения, възприети и от мистиците — ученици на апостола свети Йоан, и от всички велики мислители, които съзряха духовния свят — сферата, в която се разкриват отношенията между човека и Бога.

Който добре схване смисъла на моето съчинение, ще разбере, че на постоянните, всекидневни факти, били те тайни или очевидни, на постъпките в личния живот, на причините и на характера им аз придавам такова значение, каквото досега историците са придавали на събитията в живота на нациите. Незнайната битка, която се води в долината на река Ендр между *госпожа Морсо* и страстта е може би толкова велика, колкото и най-знаменитата от известните битки („Лилия в долината“). В известните битки е застрашена славата на някой завоевател, а в неизвестните е застрашено небето. Нещастията на семейство *Бирото*, свещеникът и парфюмеристът, са за мен нещастия на цялото човечество. *Ла Фосьоз* („Селският лекар“) и *госпожа Граслен* („Селският свещеник“) са почти завършената жена. Всеки ден ние страдаме по този начин. Това, което Ричардсън направи само веднъж, аз трябваше да извърша сто пъти. Лъвлейс има хиляди форми, защото обществената развала приема чертите на средата, в която се развива. Докато Клариса, този прекрасен образ на страстната добродетел, е очертана с отчайваща чистота. За да създаде много Деви, човек трябва да е Рафаело. В това отношение литературата стои може би по-долу от живописата. Затова нека ми бъде позволено да отбележа

колко безупречни героини (като добродетел) има в публикуваните части на произведението ми: Пиерет Лорен, Юрсюл Мируе, Констанс Бирото, Ла Фосьоз, Йожени Гранде, Маргьорит Клаес, Полин дьо Вилноа, госпожа Жюл, госпожа дьо Ла Шантьори, Ев Шардон, госпожица Д'Есгриньон, госпожа Фирмиани, Агат Руже, Ръоне дьо Мокомб. Освен тях има и много второстепенни герои, които, въпреки че не изпъкват толкова, все пак предлагат на читателя примера на домашните добродетели. Жозеф Льоба, Жьонестас, Бьонаси, свещеникът Боне, лекарят Миноре, Пийеро, Давид Сешар, двамата Бирото, свещеникът Шапрон, съдията Попино, Буржа, семейство Совиа, семейство Ташрон и много други не решават ли трудния литературен проблем как да се направи интересен един добродетелен образ?

Не беше лесна работа да се обрисуват двете или трите хиляди ярки образи на една епоха, защото толкова са в последна сметка типовете, които представят всяко поколение и които ще присъствуват в „Човешка комедия“. Този голям брой герои, характери, тези многочислени съществування трябваше да се поставят в някакви рамки, в някакви — простете ми за изрази — собствени галерии. Оттам и толкова естествените, и вече познати, части на произведението ми: сцени от личния, провинциалния, парижкия, политическия, военния и селския живот. От тези шест книги се състоят „Изследвания на нравите“, които са общата история на Обществото или, както биха казали дедите ни, живота и делата му. Впрочем въпросните шест книги са подчинени на общи идеи. Всяка от тях има свой смисъл, свое значение и се отнася до определен период от човешкия живот. Ще повторя с мои думи това, което написа, след като се запозна с плана ми, Феликс Давен, млад литературен талант, похитен от преждевременна смърт. „Сцени от личния живот“ представляват детството и юношеството с техните грешки, докато „Сцени от провинциалния живот“ представляват възрастта на страстите, на сметките, на интереса и амбицията. „Сцени от парижкия живот“ ни дават картината на вкусовете, пороците и всички налудничави склонности, породени от особените нрави на столиците, в които можем да срещнем едновременно и крайно добро, и крайно зло. Всяка от тези три части притежава местен колорит — Париж и провинцията са една обществена антитеза, която предлага огромни

възможности. Не само хората, но и главните събития в живота са обрисувани в тяхната типичност. Съществуват положения, които се повтарят в живота на всеки, съществуват типични жизнени фази и в това отношение най-много съм се старал да бъда точен. Опитвах се да дам представа за различните области на хубавата ни страна. Творбата ми има своя география, както и генеалогия и родове, местности и неща, хора и факти; тя има и свои гербове, благородници и буржоа, занаятчии и селяни, политици и контета, своя армия и изобщо свой собствен свят!

След като в тези три книги описах общественото битие, оставаше ми да покажа хората, които водят изключителен живот, посветен на интересите на група хора или пък на всички хора, живот, който в известен смисъл стои извън обикновения закон — оттам и „Сцени от политическия живот“. След завършването на тази голяма картина на обществото беше съвсем естествено да го покажа в най-войнственото му състояние, когато напуска дома си, било за да се защитава, било за да напада. Оттам пък „Сцени от военния живот“ все още най-непълната част от произведението ми, за която в това издание ще бъде оставено място, за да я включа, когато я завърша. И най-последно „Сцени от селския живот“ са в известен смисъл вечерта на дългия ден, ако ми бъде позволено да нарека така обществената драма. В тази книга са събрани най-чистите характери и най-великите принципи за ред, политика и нравственост.

Върху тази основа, пълна с образи, комедии и трагедии, се издигат „Философски изследвания“ — втора част на произведението. В нея е показана обществената причина на всички явления и едно по едно са обрисувани опустошенията, които може да предизвиква мисълта. Първият роман, „Шагренова кожа“, е връзката между „Изследвания на нравите“ и „Философски изследвания“, осъществена чрез брънката на една почти ориенталска фантазия, в която животът се бори с желанието — основа на всяка страст.

Най-отгоре ще се намират „Аналитични изследвания“, за които няма да кажа нищо, тъй като от тях е публикувано само едно „Физиология на брака“. В скоро време ще предам още два труда от този род — най-напред „Патология на обществения живот“, след това „Анатомия на преподавателското тяло“ и „Монография на добродетелта“.

Виждайки колко работа ме чака още, някой може би ще каже като издателите ми: „Господ живот да ви дава!“ Всичко, което искам, е хората и нещата да не ме тормозят, както правят, откакто съм започнал този страхотен труд. За мой късмет — за което благодаря богу — най-големите таланти на времето, най-прекрасните характери, най-искрените приятели, които са толкова велики в личния си живот, колкото талантите в обществения, ми стиснаха ръката и ми казаха: „Смелост!“ Защо да не призная, че подобни приятелства, засвидетелствувани ми от време на време от непознати, ме подкрепяха в работата ми, предпазвайки ме и от самия мен, и от несправедливи атаки, и от клеветата, която често ме е преследвала, и от обезсърчението, и най-после от твърде живата надежда, чийто външен израз хората вземат за прекомерно самолюбие? Бях решил да отвърщам със стоическо безстрашие на нападките и обидите, но на два пъти подли клевети ме принудиха да се защитавам. Ако привържениците на опрощаването на обидите съжаляват, че съм показал умението си в литературния дуел, то доста християни смятат, че живеем във време, в което е добре да се покаже, че си мълчал от великодушие.

По този повод трябва да кажа, че признавам за мои произведения само тези, които носят името ми. Извън „Човешка комедия“ съм написал „Сто смешни разказа“, две пиеси и отделни статии, които впрочем са подписани. Използвам в случая неоспоримото си право. Като се отричам дори от произведения, в чието написване съм сътрудничил, аз се ръководя не толкова от самолюбието си, колкото от истината. Ако продължават да ми приписват книги, които в литературно отношение не признавам за мои, но чието авторство ми е било поверено, аз няма да споря — по същата причина, по която не обръщам внимание на клеветите.

Огромният план, който обхваща едновременно историята и критиката на обществото, анализа на неговите язви и обсъждането на принципите му, ми позволява да дам на моето произведение заглавието, под което то излиза днес: „Човешка комедия“. Много ли е амбициозно? Не е ли точно? Като завърша творбата си, читателят ще отговори на тези въпроси.

Париж, юли 1842

[0] Този предговор Балзак написва към първото — и единствено, докато е жив — пълно издание на „Човешка комедия“, което излиза в 17 тома от 1842 до 1848 г. Две години по-късно Балзак умира, като не успява да изпълни проекта си, замислен през 1845 г., за ново пълно издание в 26 тома.

Предговорът на Балзак към изданието на „Човешка комедия“ от 1842 г. е преведен от Росица Ташева. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.